

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Метою статті є визначення акмеологічного підходу до організації самостійної роботи курсантів вищого військового навчального закладу

У статті розглядаються особливості організації самостійної роботи курсантів вищого військового навчального закладу при опануванні ними змісту військово-професійних навчальних дисциплін, характеризуються мета, завдання та види самостійної роботи курсантів. Автор визначає самостійну роботу курсантів як засіб досягнення ними “акме” у їх військово-професійній діяльності.

Отримані результати дають підстави для визначення акмеологічного підходу як прогресивного в організації учбового процесу у вищій військовій школі.

Ключові слова: акмеологічний підхід, самостійна робота курсантів вищого військового навчального закладу.

Постановка проблеми. Питання організації самостійної роботи та формування навичок та вмінь самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів вищого військового навчального закладу є актуальною та ключовою у системі підготовки майбутніх офіцерів.

Перед викладацьким складом вищих військових навчальних закладів, які здійснюють підготовку офіцерських кадрів стоїть відповідальне завдання – навчити вихованців самостійно здобувати нові знання та озброїти їх методикою організації самостійної роботи.

У теорії і практиці педагогічної науки накопичено значний досвід, який може стати основою удосконалення методики організації самостійної роботи майбутніх офіцерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, теоретико-методологічні засади організації самостійної роботи у системі підготовки педагога в умовах університетської освіти досліджувались А. Алексюком, І. Бендерою, С. Вітвицькою, В. Козаковим, О. Кучерявим, О. Мещаніковим, В. Мороз, Ю. Піменовою та ін. Педагогічні умови підвищення ефективності організації та управління самостійною роботою студентів вивчали Е. Гапон, Л. Журавська, Г. Романова, М. Смирнова, М. Солдатенко, Б. Степанишин, І. Шимко та ін. Розглядали самостійну роботу студентів як засіб удосконалення підготовки майбутнього спеціаліста І. Бобакова, В. Буринський та ін. Обґрунтовували окремі аспекти організації самостійної роботи студентів при викладанні навчальних дисциплін Е. Борткевич, Н. Ванжа, В. Василів, В. Грішин, Н. Кардаш, З. Кучер, О. Рогова, Н. Шишкіна та ін. Особливості організації самостійної роботи військовослужбовців вивчали А. Барабанщиков, В. Давидов, В. Ягупов.

Такі науковці як А. Деркач, Н. Кузьміна, Ю. Гагін, І. Волков, Е. Степанова та багато інших російських та вітчизняних дослідників заклали підґрунтя акмеології та займаються розробкою окремих її галузей. Сьогодні активно розвиваються такі напрямки професійної акмеології як педагогічна акмеологія (А. Бодалев, А. Деркач, В. Тарасова); військова акмеологія (В. Михайловський, Л. Лаптев, В. Новиков); соціальна акмеологія (А. Лященко, Г. Филиппова); шкільна акмеологія (В. Максимова); медична акмеологія (В. Андронов, А. Васюк, С. Толстов).

Формування цілей статті. Проте, проблема організації самостійної роботи курсантів вищого військового навчального закладу як засіб досягнення ними акме (вершини) в військової професії є ще мало розробленою. Тому, *метою* даної статті є визначення акмеологічних підходів до методики організації самостійної роботи майбутніх офіцерів в ході вивчення ними військово-професійних навчальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що останні роки науковці різних галузей педагогічної та психологічної наук роблять спроби поглянути на проблеми розвитку та становлення особистості крізь призму акмеологічної науки.

Необхідно зауважити, що поняття “акмеологія” у науковий обіг було введено відомим радянським психологом М. Рибніковим у 1928 році. Дане поняття позначало особливий розділ вікової психології – психології зрілості або дорослості [3]. Пізніше Н. Кузьміна формулює ряд положень для обґрунтування акмеології – нової науки про професіоналізм діяльності і особистості, про фактори досягнення або недосягнення вершин професіоналізму [3].

Зазначимо, що освіта – це та сфера, в якій всі науки виступають в ролі засобів розвитку інтелекту, почуттів, волі, творчої діяльності вихованців навчальних закладів.

Переосмислення шляхів та перспектив розвитку здійснюється сьогодні на основі формування нових концепцій. Розробка останніх та пошук способів та методів пізнання направлені на людину як суб’єкт діяльності. Одним з таких нових напрямків є *акмеологія*, яка займається комплексним дослідження особистісно-професійного розвитку людини при досягненні найвищих результатів в продуктивній діяльності [5].

Акмеологічний підхід сьогодні є одним з прогресивних для сучасної вищої школи, в тому числі і для вищої військової школи. Як слушно зазначає А. Деркач сутність акмеологічного підходу дослідження полягає в здійсненні комплексного вивчення і відновлення цілісності суб’єкта, який проходить етап зрілості, коли його індивідуальні, особистісні і суб’єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності та у взаємозв’язку для того щоб сприяти досягненню ним вищих рівнів розвитку [1].

Одним з головних понять акмеологічної науки є поняття *вершинності*, яке підкреслює максимальну точку досягнення успіху [5].

Зазначимо, що світові та пропоновані останнім часом національні стандарти в основу навчання ставлять самостійну, творчу роботу тих хто навчається. На цьому принципі базуються новітні технології навчання.

Тому, досягнення мети нашої статті полягає в обґрунтуванні акмеологічного підходу до організації самостійної роботи курсантів вищого військового навчального закладу з таких військово-професійних навчальних дисциплін як “Тактика”, “Основи військового управління”. “Військова топографія”, “Радіологічний, хімічний та біологічний захист”, “Статути Збройних Сил України та їх практичне застосування”, “Стрілецька зброя та вогнева підготовка”, “Автомобільна та бронетанкова техніка”.

Зауважимо, що часто причиною неуспішності курсанта в сучасних умовах освітньо-економічного, психологічного та побутового перевантаження є його невміння методично грамотно організувати свою самостійну навчально-пізнавальну діяльність. Тому завдання військового педагога – допомогти курсанту організувати свою самостійну роботу щодо опанування змісту військово-професійних навчальних дисциплін.

Відповідно до навчального плану військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка обсяг годин які відводяться на самостійну роботу курсантів з опанування вище зазначених військово-професійних дисциплін становить 318 годин.

Самостійна робота вихованців вищого військового навчального закладу визначається “Інструкцією про організацію освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Збройних Сил України та військових підрозділах вищих навчальних закладів України” як основний засіб засвоєння навчального матеріалу. Вона здійснюється з метою відпрацювання та засвоєння навчального матеріалу, визначеного тематичним планом для самостійних занять; закріплення та поглиблення знань, умінь та навичок; виконання індивідуальних завдань з навчальних дисциплін (курсів роботи, розрахунково-графічні роботи, реферати тощо), воєнно-наукових і атестаційних робіт; підготовки до майбутніх занять та контрольних заходів; формування у курсантів культури розумової праці, самостійності та ініціативи у пошуку та набутті знань [2].

Як зазначає В. Ягупов *самостійна робота курсантів* – це сукупність різноманітних навчальних прийомів і дій, за допомогою яких вони самостійно закріплюють і поглиблюють раніше набуті теоретичні знання, практичні навички та уміння, а також оволодівають новими. Вона має надзвичайно важливе значення для формування і удосконалення бойової майстерності, мислення і переконань.

Сучасні освітні процеси і науково-технічна революція роблять самостійну роботу одним із головних методів навчання курсантів [7], який лежить в основі процесу досягнення ними акме.

Самостійна робота майбутніх офіцерів – це цілеспрямована пізнавальна методично та організаційно упорядкована діяльність, яка здійснюється без прямої допомоги викладача. *Метою самостійної роботи* курсантів є розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності; формування потреби у безперервному самостійному поповненні знань; розвиток морально-вольових зусиль; самостійна робота курсантів як результат їх морально-вольових зусиль. На самостійну роботу зазвичай вноситься: частина теоретичного матеріалу, менш складного за змістом та виконання практичних завдань, які не потребують безпосереднього керівництва викладача [6].

Основними видами самостійної роботи курсантів є: робота з друкованими джерелами; самостійне вивчення бойової техніки та зброї; самостійні тренування; самостійний перегляд кінофільмів, телепередач, прослуховування радіопередач [7]. При організації самостійної роботи курсантів також доцільно використовувати методи та форми організації самостійної роботи цивільної вищої школи. Так до таких методів та форм організації даного виду навчальної діяльності відносяться: переробка інформації, отриманої безпосередньо на навчальних заняттях; робота з відповідними підручниками та особистим конспектом лекцій; самостійне вивчення окремих тем або питань із розробкою конспекту; написання рефератів,

повідомлень; творчі завдання (доповіді, проекти, огляди тощо); виконання підготовчої роботи до практичних занять; виконання індивідуальних графіків, розрахункових завдань; виконання курсових робіт (проектів); підготовка письмових відповідей на проблемні питання; виготовлення наочності; складання картотеки літератури за змістом фахової діяльності; підбір власної бібліотеки з основних напрямів фахової діяльності [6].

Для того щоб самостійна робота курсантів була ефективною діяльністю військового педагога повинна здійснюватись відповідно таких *правил*: створення належних організаційно-методичних умов для самостійної роботи; чітке та докладне визначення змісту самостійної роботи, який повинен вимагати певних розумових зусиль від курсантів; чітке формулювання певних проблемних завдань які необхідно розв'язати під час самостійної роботи; курсант повинен уявити завдання на самостійну роботу з військово-професійних дисциплін; окреслення зв'язку між вивченим курсантами матеріалом і матеріалом, який їм необхідно вивчити самостійно; розкриття значення знань, які отримуються курсантами для майбутньої професійної діяльності; завдання на самостійну роботу ставити таким чином, щоб зацікавити ним курсантів; забезпечення особового складу в достатній кількості навчальною літературою, посібниками, статутами, зразками бойової техніки та зброї; всебічне врахування індивідуально-психологічних особливостей підлеглих, їх здібностей, інтересів, нахилів; систематичний контроль і дійова допомога воїнам під час самостійної роботи [7].

Самостійна підготовка курсантів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної військово-професійної навчальної дисципліни. До яких відносяться: навчальна програма з дисципліни з чітким визначенням змісту й обсягу аудиторної і позааудиторної навчальної роботи з військово-професійних навчальних дисципліни; основна література (підручники, конспекти лекцій, навчальні та методичні посібники) військово-професійних навчальних дисципліни; додаткова література (наукова, фахова, монографічна, періодична); методичні матеріали (методичні вказівки щодо організації та здійснення самостійної роботи курсантів; методичні рекомендації щодо вивчення окремих тем чи набуття практичних навичок); конспект лекцій або опорний конспект; перелік тем курсових робіт (проектів); перелік питань, що виносяться на семінарські заняття; пакет контрольних завдань, запитань, тестів для самоперевірки; перелік літератури; робочий зошит (звіт) для виконання самостійної роботи [6, 7].

Зазначимо, що плином часу навички розумової праці переходять у звички і стають природною потребою особистості курсанта.

Військовий педагог не обмежується у виборі інших завдань для самостійної роботи курсантів за умови відповідності змісту завдання до робочої програми навчальної дисципліни.

Висновки. Таким чином, аналіз науково-педагогічної та методичної літератури допоміг:

1. встановити, що акмеологічний підхід є одним з прогресивних для сучасної вищої школи в тому числі вищої військової школи. Основними постулатами якого є вершинність, яке підкреслює максимальну точку в досягненні успіху;

2. з'ясувати, що самостійна робота курсантів – це сукупність різноманітних навчальних прийомів і дій, за допомогою яких вони самостійно закріплюють і поглиблюють раніше набуті теоретичні знання, практичні навички та уміння, а також оволодівають новими;

3. визначити особливості організації успішної самостійної роботи курсантів, що полягають в дотриманні ряду правил.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А.А. Деркач. – М: МОДЭК, 2004. – 750 с.

2. Інструкція Про організацію освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Збройних Сил України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України

затверджена Наказом Міністерства оборони України, Міністерства освіти і науки України 13.04.2005 N 221/217 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 22. – 169 с., стаття 1246, код акту 32585/2005.

3. Козлова Н.В. Психолого–акмеологическое знание в системе высшего профессионального образования. Учебное пособие для слушателей дополнительной профессиональной образовательной программы получения дополнительной квалификации «Преподаватель высшей школы» и студентов психологических специальностей / Козлова Н.В. – Томск: Издательство ТПУ. – 2007. – 151 с.

4. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ортинський В.Л. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

5. Пожарский С.Д. Акмеология философии успеха / Пожарский С.Д. – Ст-Петербург, 2010

6. Понич О.Д. Методичні рекомендації викладачам загальноосвітніх дисциплін щодо організації самостійної роботи студентів: Методична робота [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://nurse.net.ua/documentu/metoduchna_robota/recomend/samostiyna_rob_na_sait.doc

7. Ягупов В.В. Військова дидактика: навчальний посібник / Ягупов В.В. – К.:Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2000. – 400 с.

Рецензент: к.пед.н., доц. Безносюк О.О., старший науковий співробітник науково-дослідного центру, Військовий інститут, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

к. соц.н. Кожедуб Е.В.

АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ ПОХОД К ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ КУРСАНТОВ ВЫСШЕГО ВОЕННОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Целью статьи является определение акмеологического подхода к организации самостоятельной работы курсантов высшего военного учебного заведения.

В статье рассматриваются особенности организации самостоятельной работы курсантов высшего военного учебного заведения при овладении ими содержания военно-профессиональных учебных дисциплин, характеризуются цели, задачи и виды самостоятельной работы курсантов. Автор определяет самостоятельную работу курсантов как средство достижения ими "акме" в их военно-профессиональной деятельности.

Полученные результаты дают основания для определения акмеологического подхода как прогрессивного в организации учебного процесса в высшей военной школе.

Ключевые слова: акмеологический подход, самостоятельная работа курсантов высшего военного учебного заведения.

E. Kozhedub

ACMEOLOGICAL APPROACH TO THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF CADETS OF THE MILITARY INSTITUTION

Aim is to determine acmeological approach to the organization of independent work of cadets of the military institution.

The peculiarities of organization of independent work of students of higher military educational institution in mastering the content of professional military disciplines, characterized the goals, objectives and types of self-study students. The author defines the independent work of students as a means of achieving their "Acme" in their military career.

The results obtained provide a basis for determining acmeological approach as progressive in the educational process in higher military school.

Keywords: acmeological approach, independent work of students of higher military educational institution.